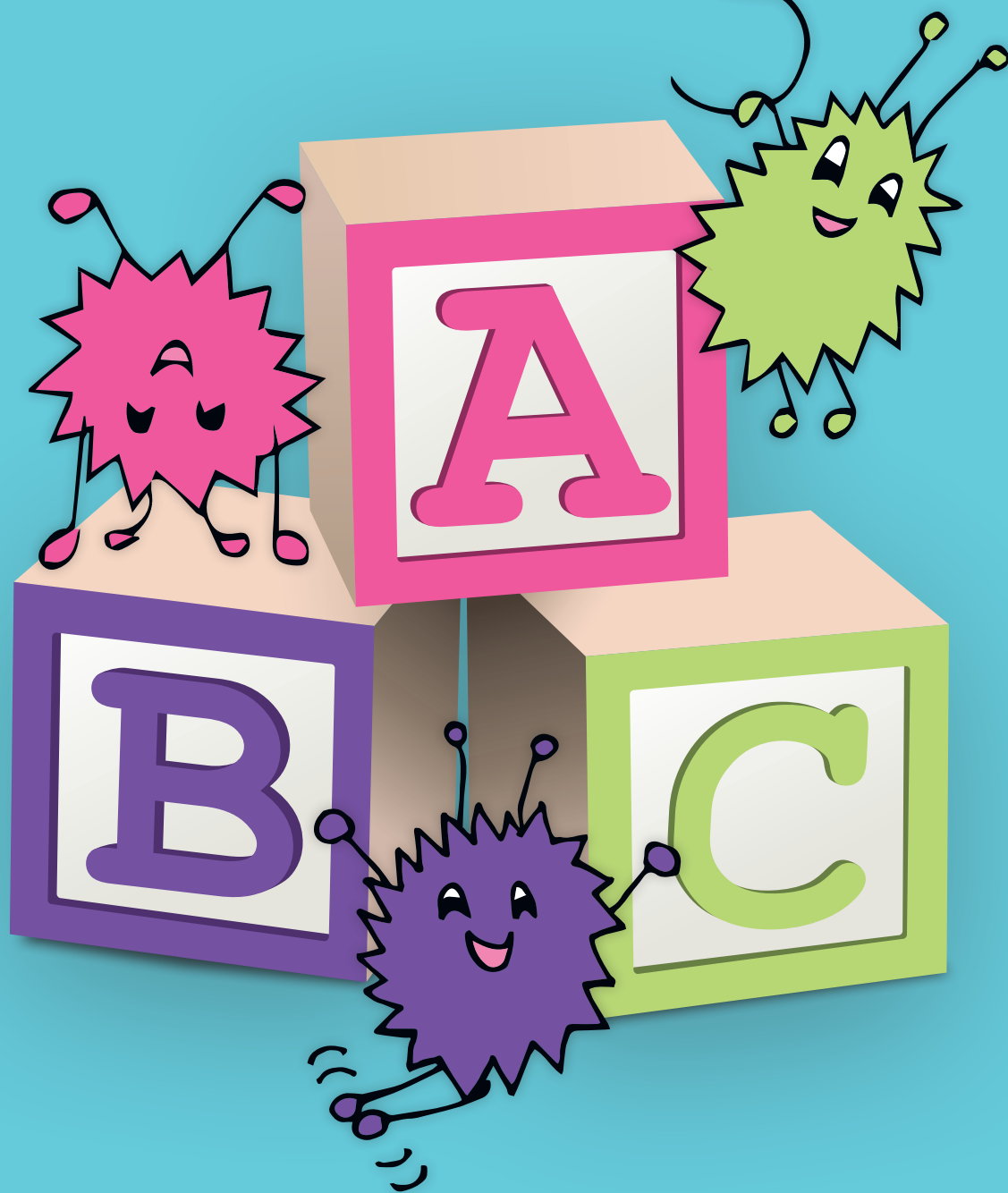

ORDSPILOPPER

Kickstart barnets sprog

Kære forældre og bedsteforældre

Hvorfor er sproget så vigtigt? Der er mange gode grunde. Et godt og varieret sprog gør det lettere for barnet at begå sig socialt. Barnet kan bedre udtrykke sine følelser og behov, og det får nemmere ved at fokusere på de mange andre ting, der også skal læres, når man er 3-5 år. Barnet får øget selvværdet, og sproget giver adgang til viden om den verden, vi lever i, samt til uddannelse senere i livet. Undersøgelser viser, at ca. 70% af barnets sprogtiltag foregår i hjemmet sammen med dets primære voksne, det vil sige forældre, bedsteforældre og større søskende. Med andre ord: I er vigtige sproglige rollemodeller, der kan styrke barnets fremtidige læse- og skrivefærdigheder ved at yde en aktiv indsats i hverdagen.

Vi vil med dette idékatalog give jer inspiration til at støtte børnehavenbarnet i at udvikle sit sprog. Idékataloget indeholder 10 aktiviteter, der alle kan foregå i hjemmet og bruges i dagligdagen – også i en travl hverdag, som er virkeligheden for mange børnefamilier.

Aktiviteterne fungerer som en kickstarter til at øve sproget med barnet, og vi håber, at I sammen med barnet vil videreudvikle legene, selv finde på nye aktiviteter og få nogle fantastiske og inspirerende samtaler med jeres børn og børnebørn.

Vi ønsker rigtig god fornøjelse med at øve og lege med sproget derhjemme!

Køge Bibliotekerne
Gentofte Bibliotekerne
Stevns Bibliotekerne

Kataloget er resultatet af projektet "Familiesprog – for de 3 til 5-årige", der er afviklet i samskabelse med lokale familier på Køge-, Gentofte og Stevns Bibliotekerne med støtte fra Slots- og Kulturstyrelsen.

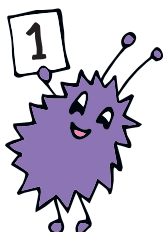

Indholdsfortegnelse

Ordspilopper – jeres små sproghjælpere	5
Tag udgangspunkt i barnet	6
1. Tegn rundt om hånden	7
Højtlesning	8
2. Leg en bog	9
Billedbøger uden tekst	10
3. Gang i fortællegrøden	11
Leg med rim og remser	12
4. En mus, en mus	13
Sang og musik	14
5. Heksemutter	15
Brug legetøjet	16
6. Bamsehospital	17
Gættelege	18
7. Tænk på et dyr	19
Sanselege	20
8. Gæt en smag	21
Træn hukommelsen	22
9. Huskeleg	23
Leg med tal, bogstaver og symboler	24
10. Bogstaver på sten	25
Mere inspiration:	
Lær gennem spil	26
Lad barnet være med i hverdagens aktiviteter	27
Biblioteket – et hus fuld af ord	28
Ordspilopperne – hvor kommer de fra?	30

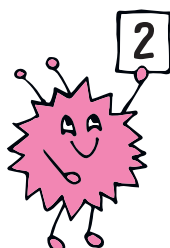
Ordspilopperne – jeres små sproghjælpere

Ordspilopperne er små sproghjælpere. De vil fortælle om 5 ting, der er vigtige at tænke over, når du skal hjælpe dit barn med sproget:

Vær til stede sammen

Hav fokus på det, du laver med barnet i hverdagen. Fordyb dig sammen med barnet, så I får fælles opmærksomhed på det, I laver. Læg mærke til barnets ord og handlinger. Tal og lyt til hinanden.

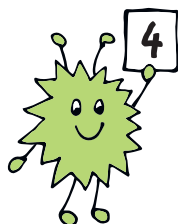
Du er sproglig rollemodel for barnet

Når børn lærer sprog, sker det først og fremmest i familien. Barnet lytter og lærer, når du under aftensmaden snakker om oplevelser, du har haft, eller når du "tænker højt" og sætter ord på det, du gør, ser og hører. Derfor har de ord, sætninger og vendinger, I bruger i familien, stor betydning for udviklingen af barnets sprog.

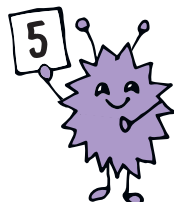
I kan lege med sproget når som helst og hvor som helst

Du kan få mange gode samtaler, hvis du tager dit barn med i hverdagens gøremål – lige fra opvask og madlavning til indkøb og gåture. Når du er på vej hjem – hvad enten det er i bil, på cykel, på gåben eller i bus - opstår der tit situationer undervejs, hvor du kan øve sprog med barnet. Det kan være dyr, træer, huse, butikker eller mennesker, I ser, som I kan synge eller fortælle historier om.

Vær nysgerrig på barnets interesser

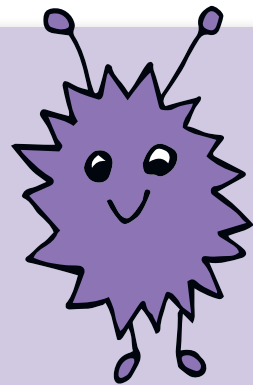
Læg mærke til, hvad dit barn synes er spændende og vær nysgerrig! Er det dinosaurer, traktorer, sommerfugle eller er det maden, I står og laver sammen, der fanger dit barns opmærksomhed? Når du kan mærke interessen fra dit barn, kan I tit få en god snak. Sæt ord på barnets interesse, og byg videre på det, som barnet i forvejen ved. På den måde lærer barnet nye ord og deres betydning.

Brug det du har

Det er ikke svært at stimulere barnets sprog. Det sker hele tiden, hvis I er opmærksomme på det. I kan bruge mange af de ting, I har derhjemme, og I kan bruge jeres sanser og fantasi til at sætte skub i den gode samtale.

Tag udgangspunkt i barnet

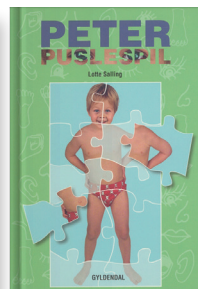
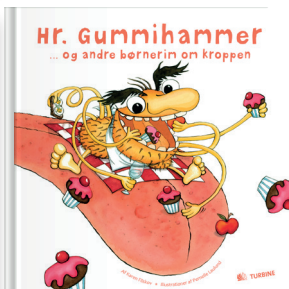

Når I øver sproget, er det sjovt for barnet at fortælle om sig selv. Det kan være en god oplevelse, barnet har haft, en speciel interesse eller andet, der optager barnet.

Det kan også være lærerigt for barnet at tage udgangspunkt i sin egen krop. Taler I sammen om kroppens mange detaljer, kan barnet få udvidet sin kropsbevidsthed og få et mere nuanceret ordforråd om sin egen krop.

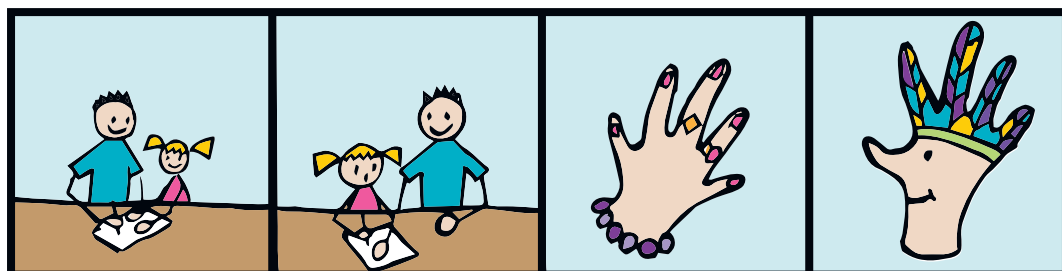
Bøger til inspiration:

- Min fantastiske krop: Ruth Martin og Allan Sanders (2016). Turbine.
- Hr. Gummihammer og andre børnerim om kroppen: Karen Filskov (2011). Turbine.
- Peter Puslespil: Lotte Salling (2017).

1. Tegn rundt om hånden

Det skal du bruge: Et stykke papir, blyant og farver

Hvordan:

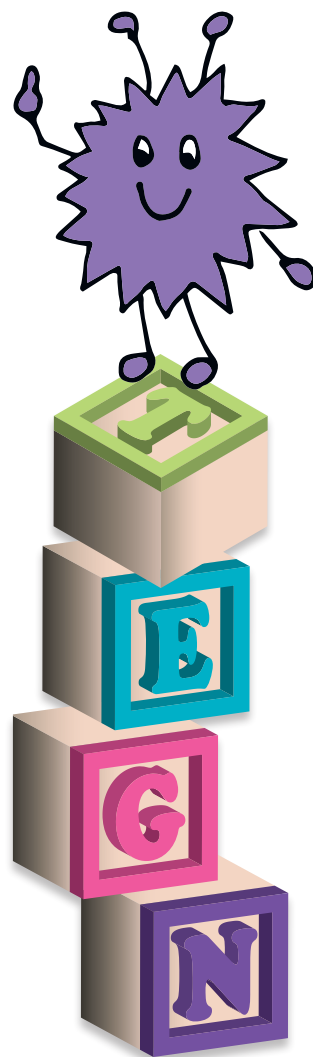
- Barnet lægger sin hånd på et stykke papir.
- Tegn rundt om hånden og tal med barnet om, hvilke fingre du tegner rundt om: tommelfinger, pegefinger, langfinger, ringfinger, lillefinger. Tal om andre detaljer ved hånden, fx negle, kno, led.
- Lad også barnet tegne rundt om din hånd og få barnet til at sætte ord på detaljerne.
- Tegn detaljer på hånden, fx neglelak, ringe og vanter.

Eller

- Tegn hånden om til en indianer, hvor tommelfingeren er næse, og de andre fingre er fjer.

I kan også:

- Tegne hele kroppen på et stort stykke papir og tegne øre, næse, mund osv. Tal sammen om kropsdelene og hvad man bruger dem til.
- Tegne rundt om yndlingsbamsen. Få barnet til at fortælle, hvad I tegner, og hvad bamsen mon synes om at blive tegnet rundt om?

Højt- læsning

At læse bøger sammen med barnet er noget af det bedste, du kan gøre for at udvikle dets sprog. Særligt højt-læsning af billedbøger er godt for det 3-5-årige barn. Her lytter barnet til det, du fortæller, mens det kigger på billederne og selv skaber mening i historien. Barnet kan spejle sig i personerne og det, de gør, tænker og føler. Højt-læsning styrker også barnets fantasi og koncentration.

Et barn, der hører mange historier, får lyst til at høre endnu flere historier. Det vil blive styrket i selv at kunne byde ind og tale om historiens handling undervejs. Højt-læsning, hvor I snakker om ord og billeder, giver barnet mulighed for selv at øve dialog, lære nye ord og dele sin oplevelse af historien med dig. Du kender desuden barnet godt, hvilket giver en fantastisk mulighed for at koble indholdet i både billeder og tekst til barnets hverdag.

- Lad barnet være med til at vælge bøger, fx bøger om noget I har oplevet eller noget, om det barnet er interesseret i.
- Kig på forsiden. Snak om, hvad bogen mon handler om? På den måde får barnet en ramme om historien og lettere ved at forstå nye ord og sammenhænge.
- Peg på billederne og tal om billederne, handlingen og nye ord. Spørg med "hvorfor" og "hvordan", så barnet får talt i sætninger frem for ja/nej. Giv barnet tid til at svare. Ret ikke barnet, hvis det siger et ord forkert, men gentag det rigtige ord i en sætning.
- Hvis du har et andet modersmål end dansk, så læs gerne højt på dit eget sprog. På biblioteket kan du låne børnebøger på forskellige sprog.

2. Leg en bog

Når I læser bøger, kan det være en god idé at lege noget af handlingen. Historien kan blive mere konkret for barnet, når I leger noget, der tager udgangspunkt i bogen. De fleste billedbøger kan bruges – det er kun fantasien, der sætter grænser. Dog kan det være en fordel at vælge bøger med en enkel handling, som foregår i et velkendt univers, som børnene er fortrolige med.

I denne aktivitet har vi valgt billedbogen "Carl" af Ida Jessen og Hanne Bartholin.

Det skal du bruge: Bogen "Carl", tæpper til hule, lommelygte. Evt. papir og farver, bamser og gulerødder, hvis barnet leger "elefant", der skal have mad.

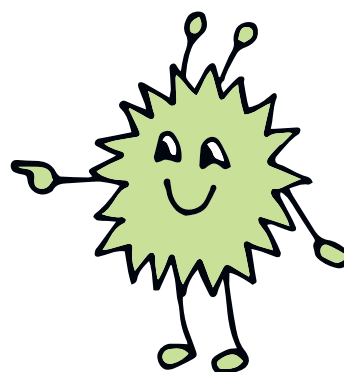
Hvordan:

- Læs bogen om Carl og tal med barnet om historien undervejs. Find ud af, hvad der især optager barnet ved historien og stil spørgsmål.
- Byg en hule med tæpper og lys med en lommelygte inde i hulen, ligesom Carl.
- Lad barnets fantasi styre legen. Måske skal barnets bamser inviteres på besøg i hulen?
- Hvis barnet vil være en elefant ligesom Carl, kan I sammen lege elefanter, der spiser gulerødder med snablerne.

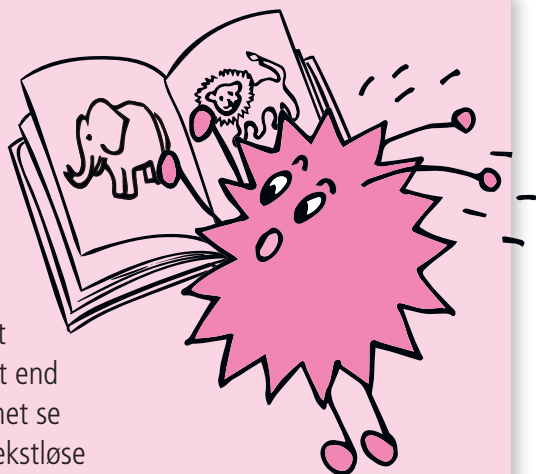

I kan også:

- Læse Mimbo Jimbo af Jakob Martin Strid. Find et bræt og slå søm i det eller brug et hammerbræt, tegn Mumbo Jumbo og lav kruseduller på ham, drik kakao og spis bananer.
- Selv finde på en historie sammen og lege den bagefter. Tal om handlingen og skriv ned, hvad der skal ske: Hvem og hvad skal historien handle om? Hvad skal der ske undervejs? Hvad slutter det med?

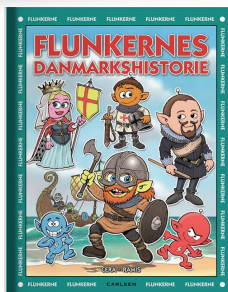
Billedbøger uden tekst

Når man læser billedbøger uden tekst, foregår det på en anden måde. Du vil sikkert opleve, at du stiller flere spørgsmål til barnet end ved de traditionelle billedbøger. Ofte vil barnet se flere detaljer ved billedet, end du selv gør. Tekstløse billedbøger giver barnet stor mulighed for at bruge sin fantasi og selv sætte ord på handlingen. Mange børn synes, det sjovt. Men barnet har brug for dig for at kunne forstå det, der sker på billederne, ligesom barnets ordforråd hele tiden skal udvides. Du kan hjælpe ved at lytte, være nysgerrig på billederne og give dig god tid til at gå i dybden med de detaljer eller situationer, barnet er optaget af. Barnet kan bruge lang tid på at studere billederne, og det gør ikke noget, hvis I ikke 'læser' bogen færdig.

- Spørg ind til barnets egne tanker og meninger om historien, fx: "Hvorfor tror du den aben opfører sig sådan?"
- Skab sammenhæng i historiens handlingsforløb, fx: "Hvad tror du der sker på næste side?" og: "Hvor var det, vi så en skov med dyr tidligere i bogen?" Gå på opdagelse på siderne ved at bladre frem og tilbage i bogen.
- Lad barnet og dets fantasi sætte tempoet. Det er fint at fordybe sig i enkelte sider i stedet for at se hele bogen igennem. Find gerne på fjollede navne til bogens karakterer eller find på lyde, der passer til det, der sker i historien – hvad siger fx en forkølet giraf?

Bøger til inspiration:

- Flunkernes Danmarkshistorie: Cera & Ramis (2017). Carlsen.
- Dovendyret: Ronan Badel (2014). Arvids.
- Lille Kvast – den forslugne havfrue: Pierre Bailly (2017). Forlæns.

3. Gang i fortælle gryden

Det skal du bruge: En billedbog

Hvordan:

- Find en billedbog uden tekst eller spring teksten over.
- Kig på billederne sammen og tal med barnet om, hvad I kan se på billedet.
- Stil åbne spørgsmål som: "Hvad tror du, han laver? Hvor mon hun skal hen?"
- Lad barnet bruge sin fantasi og vær nysgerrig efter at vide mere om de tanker, barnet gør sig.

I kan også:

- Kigge på fotos eller brochurer sammen med barnet. Det kan være fra jeres ferier, udflugter og højtider. Det kan også være fotos i et fotoalbum eller på en iPad.
- Lave jeres egen bog om noget, barnet er optaget af fx dyr, biler eller barnet selv. I kan tegne i bogen og klistre billeder ind. Du kan hjælpe med at skrive, hvad barnet fortæller til billederne.

Leg med rim og remser

At lege med ord og rytmer er godt for sprogforståelsen. Når du øver rim og remser med barnet, bliver det nemmere for barnet at høre ordene end ved almindelig tale. Det gør det nemmere for barnet at huske nye ord og måden, de udtales på. Rim og remser skal siges tydeligt og i roligt tempo, så barnet kan høre ordenes og bogstavernes lyd og rytme. Rytmen i rim styrker indlæring og barnets evne til at huske nye ord.

Rim og remser er en rigtig god måde at lege sproget frem på. Du kan gøre det når som helst i hverdagen – både til og fra børnehaven, under madlavningen, og når barnet skal i bad. Det kan være ekstra sjovt, hvis I selv finder på vrøvlevers sammen. På den måde gør barnet sproget til sit eget på en sjov, lærerig og fantasirig måde.

- Få barnet til at sige rimord. Barnet skal have mødt ordene før, sådan at de giver mening for det. Hjælp barnet ved at spørge: "Hvad rimer på ko?" "Det gør sko".
- Gå på biblioteket og find bøger med rim og remser i alle afskygninger – lige fra talremser og bogstavrim til rim om forskellige emner, historier og meget mere.
- Brug rytmen i rim og remser til at lege med ord. Klap stavelserne – det aktiverer barnets "sprogøre", og barnet bliver mere bevidst om bogstaverne.

Bøger til inspiration:

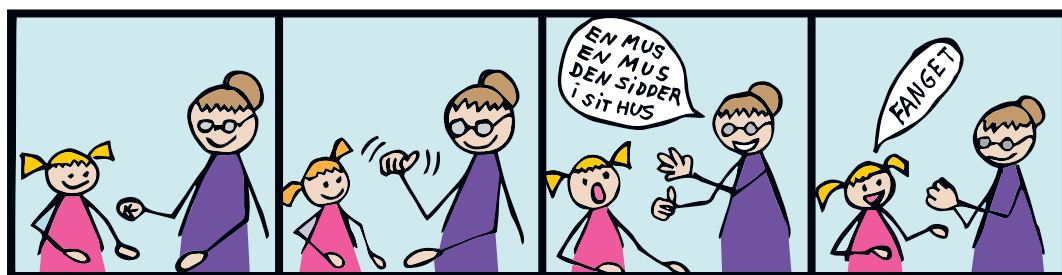
- Hvem er det, der banker?: og andre rim og remser for de mindste: Dina Gellert (2017). Bolden.
- Dig og mig og vi to – børnerim og sange: Grete Janus Hertz og Iben Clante (1971). Carlsen.
- Heksemutter - og andre nyere børnesange: Dina Gellert (2001). Carlsen.

4. En mus, en mus

Det skal du bruge: Dine hænder, rim og remsen: "En mus en mus"

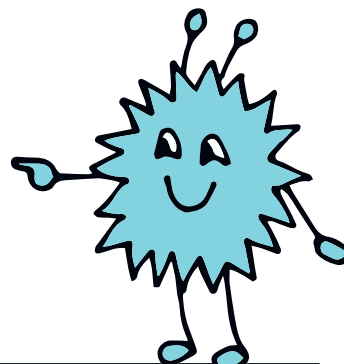
Hvordan:

- Knyt din højre hånd, gem tommelfingeren mellem de andre fingre.
- Sig remsen, mens du bevæger hånden op og ned, mens du langsomt tager tommelfingeren frem, som var den en mus, der kommer op af hullet.
- Bevæg din venstre hånd langsomt ned mod tommelfingeren.
- Til slut griber du fat om fingeren med din venstre hånd og lader som om, fingeren forsvinder.

I kan også:

- Tale om hvad der sker i historien og selv bygge videre på handlingen.
- Synge sange med fagter og bevægelser. Det hjælper til at forstå ordene. Syng fx "Jeg er en lille undulat... ", "Hoved, skulder, knæ og tå" og "Lille Peter edderkop".

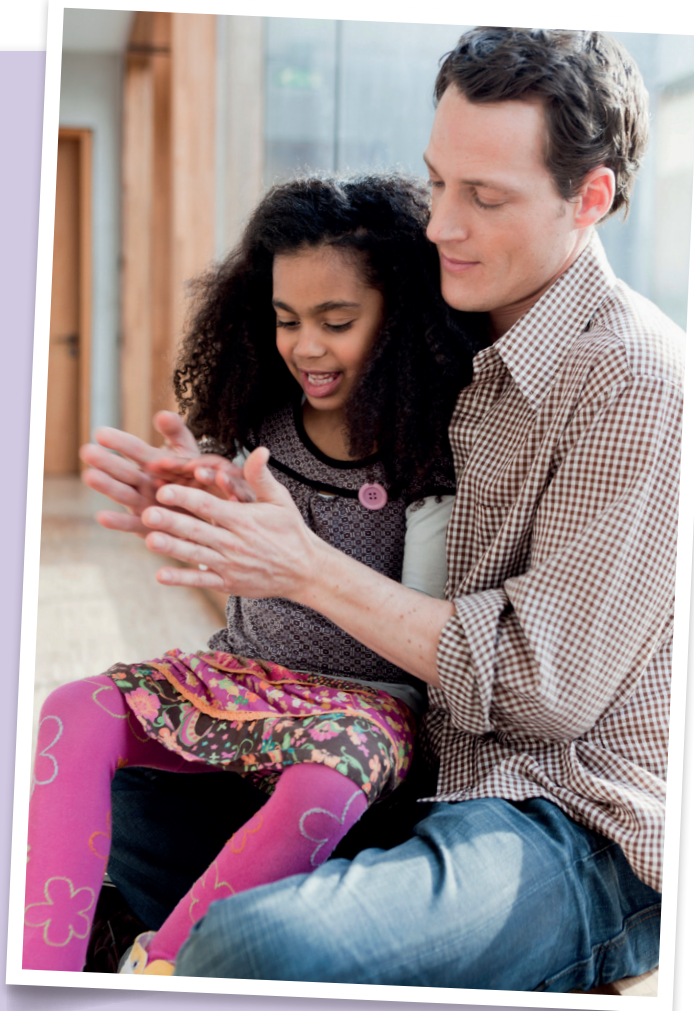
REMSEN: En mus, en mus

En mus, en mus
den sidder i sit hus.
Kigger ud og ser sig om
hvis bare ikke katten kom.
Men langsomt katten nærmer sig
den længes efter musesteg.
Sin klo den straks i musen slår
og æder den med hud og hår

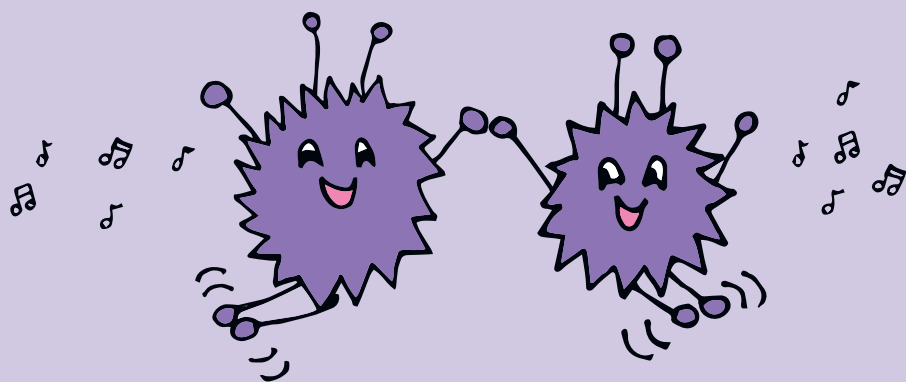

Sang og musik

Musik og sang øver barnet i at bruge stemmen og træne nye, sjove lyde. Musik og sang kan derfor have en positiv indflydelse på barnets udvikling af sprog og tale og er gode redskaber i forbindelse med sprogindlæring. Det er en god idé at introducere barnet for mange forskellige sange og musikgenrer, lige fra de kendte klassiske børnesange til nyere mere moderne børnesange og den voksnes egne favoritsange.

Sangbøger med mange billeder og farver er, spændende for barnet at kigge i. Billederne stimulerer barnets fantasi og hjælper det med bedre at forstå, hvad sangen handler om. Sangbøger og musik giver mulighed for at have en hyggelig, sjov og nærværende stund sammen, hvor fokus er rettet mod det at synge sammen. Barnet kan pege på spændende billeder og i dialog med den voksne få sat ord og forklaring på nogle af de nye ord og vendinger, det ikke forstår i sangteksten.

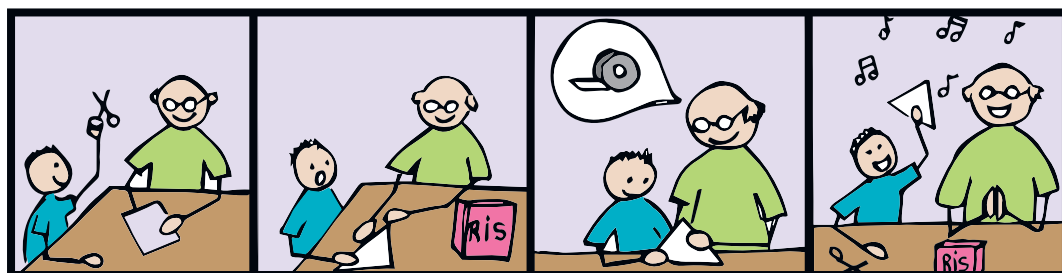
5. Heksemutter

Det skal du bruge: Papir, tape, ris eller tørrede bønner

Hvordan:

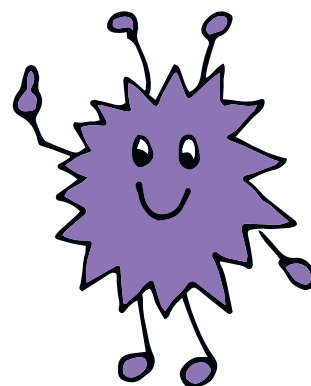
- Tag et stykke papir og fold det til en trekant.
- Læg ris eller bønner i midten af trekanten og luk de åbne sider med tape.
- Brug trekanten som rytmeinstrument og slå takten til sangen "Heksemutter".

Læg tryk på ordene, så barnet tydeligt kan høre ordlyden og stavelserne.

I kan også:

- Slå takten til forskellige børnesange eller digte sjove vrøvlevers, fx Fem Flade Flødeboller på et Fladt Flødebollefad.
- Lave et instrument ud af papruller, som I lukker i begge ender. Eller klipse to paptallerkener sammen og putte bønner i. "Tænk højt" og sæt undervejs ord på, hvad I gør og hvorfor.

1. Hekse-mutter lod en tudse
riste som en ren karudse
rimme-rum, rimme-rum
røg i ringe uhm uhm uhm

2. Ture-lure lo af lykke
for hun fik et rumpe-stykke
rimme-rum, rimme-rum
røg i ringe uhm uhm uhm

3. Trolde-rolle græd af harme
han fik kun de rådne tarme
rimme-rum, rimme-rum
røg i ringe uhm uhm uhm

4. Tokke-nokke kom for silde
han fik lampe-røg ved glide
rimme-um, rimme-rum
røg i ringe, uhm uhm uhm

Ungarsk melodi /Alex Garff
Tekst trykt med venlig tilladelse af forfatterens arvinger.

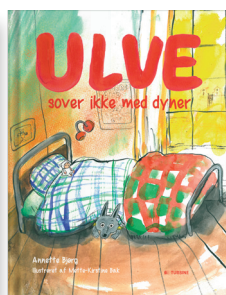
Brug legetøjet

Når I bruger yndlingsbamser, dukker eller andet legetøj kan nogle af hverdagens konfliktsituationer gøres mindre svære, fx hvis barnet ikke vil børste tænder. Her kan du lege tandbørstningsritualet igennem sammen med barnet, hvor det i stedet er bamse, der skal have børstet sine tænder. Du kan tale med barnet om "bamses følelser", hvorfor er den ked af det og hvorfor vil den ikke børste tænder?

På den måde kan barnet få hjælp til at genkende sig selv i situationen, og det kan lære at sætte ord på sine følelser sammen med dig.

Bøger til inspiration:

- Ida bliver ked af det: Inger Tobiasen (2016). Turbine.
- Bjørn på bamseshospitalet: Rosa Gjerluff Nyholm (2016). Fadls Forlag.
- Ulve sover ikke med dyner: Annette Bjørg (2015). Turbine.

6. Bamsehospital

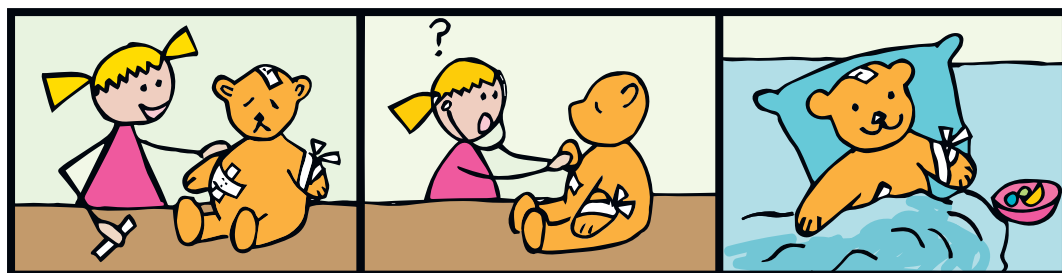
Det skal du bruge: Barnets sovedyr/yndlingsbamse, plaster, køkkenrulle eller forbindelse. Evt. andre "lægeting", fx termometer, en tom tube, der kan bruges som salve og tomme pilleglas.

Hvordan:

- Leg at bamsen er blevet syg eller har slået sig.
- Pas og plej bamsen med plaster, forbindelse og termometer.
- Tal sammen om, hvad der er galt med bamsen. Lad barnet selv finde på, eller hjælp barnet på vej:

Skal bamsen puttes med et tæppe i sofaen? Skal bamsen have legemedicin og måske lidt at spise?

- Lad barnet fortælle om sine egne oplevelser med lægebesøg og sygdom.

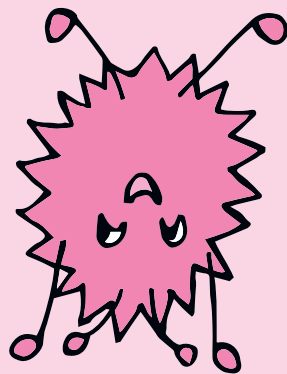
I kan også:

- Bruge bamsen til at lette hverdagens små udfordringer. Måske skal bamsen også børste tænder, sidde på wc eller have tøj på.
- Bruge bamsen til at sætte ord på svære følelser som vrede, skuffelse, sorg og jalousi. Lad også barnet få mulighed for at svare og stille spørgsmål til bamsen.

Gættelege

Enkle gættelege er gode til at styrke barnets evne til at huske og til at bruge sin fantasi. Gennem forskellige former for gættelege får barnet udvidet sin viden om alt mellem himmel og jord, og det bliver i stand til at stille skarpe spørgsmål for at finde ud af, hvilke genstande/dyr du som voksen tænker på i legen.

Barnet lærer nye ord, begreber og vendinger for at kunne deltage i legen. I nogle tilfælde kan det være nødvendigt, at du omformulerer eller uddyber dine spørgsmål, hvis barnet ikke umiddelbart forstår dem. Det giver dig mulighed for at få en snak med barnet om de emner, hvor sproglig bevidsthed eller paratviden mangler. De lidt større børn kan også afprøve deres egen basisviden ved selv at stille spørgsmål til den voksne.

7. Tænk på et dyr

Det skal du bruge: Dig og barnet

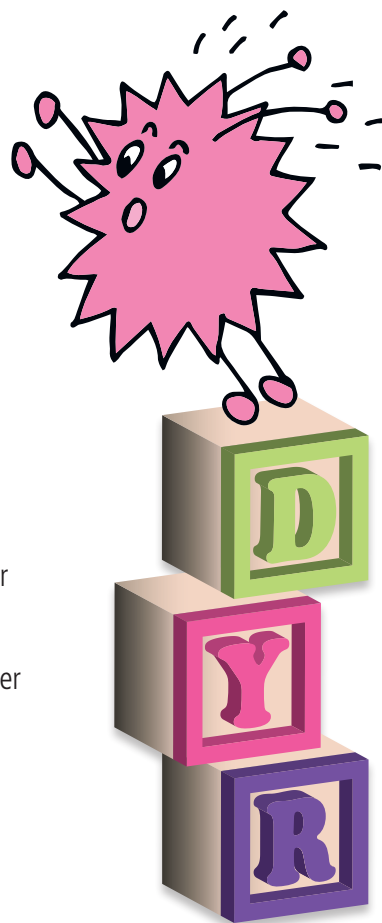

Hvordan:

- Lad barnet starte med at tænke på et dyr, som du skal gætte.
- Du stiller spørgsmål, der skal lede hen til dyret.
Har det vinger? Bor det på en bondegård? Kan det svømme?
- Barnet må kun svare ja eller nej.
- Man må stille så mange spørgsmål, man vil.
- Byt om, så barnet nu prøver at være spørgeren, mens den voksne tænker på et dyr. Hjælp gerne barnet med at stille nogle gode ja/nej-spørgsmål, så barnet lærer teknikken trin for trin.

I kan også:

- Skiftes til at bestemme en ting, der skal gættes, når I venter på bussen, toget eller er på en længere køretur.
- Tænke på en ting på barnets værelse, en tegneseriefigur eller en dukke.

Sanselege

Sproget kan styrkes gennem sanselege, hvor du fokuserer på den enkelte sans hos barnet. Gennem sanserne lærer børn om ting på forskellige måder. Det udvikler barnets sprog, når det sætter ord på, hvad det ser, hører, smager, lugter eller føler.

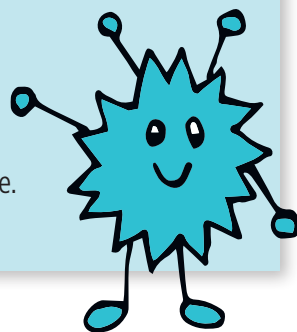
Sanselege er en sjov og anderledes måde at lære på, som styrker koncentrationen og skærper barnets evne til opmærksomhed. Legene kan varieres på forskellig vis og have forskellige sværhedsgrader alt efter barnets alder og sproglige kompetencer.

Som voksen skal man hjælpe barnet på vej og guide det i forhold til farver, former, udseende, lugte, lyde m.m. Gennem sanselege er der mulighed for at træne tillægsord som blød, hård, høj, hurtig og kort. Det hjælper barnet med at få et varieret og nuanceret sprog.

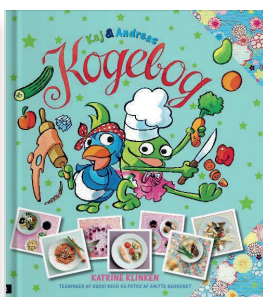
Det er sjovt for barnet at smage på forskellige ingredienser og gætte på, hvad den enkelte ting smager af. Du kan lære barnet om de fem grundsmage, og I kan øve jer i at smage forskel på fx sødt og surt. Barnet bruger også sin lugte- og følesans, når det skal forsøge at gætte.

De fem grundsmage:

- Sødt:** sukker, rosiner, honning, ketchup, gulerødder, sirup.
- Surt:** citron, asier, lime, eddike, ymer.
- Salt:** salt, popcorn, soja, bacon, peanuts, rå løg.
- Bittert:** mørk chokolade, radiser, karry, krydderurter, rucola, kaffe.
- Umami:** kød, fisk, svampe, tang, modne tomater.

Bøger til inspiration:

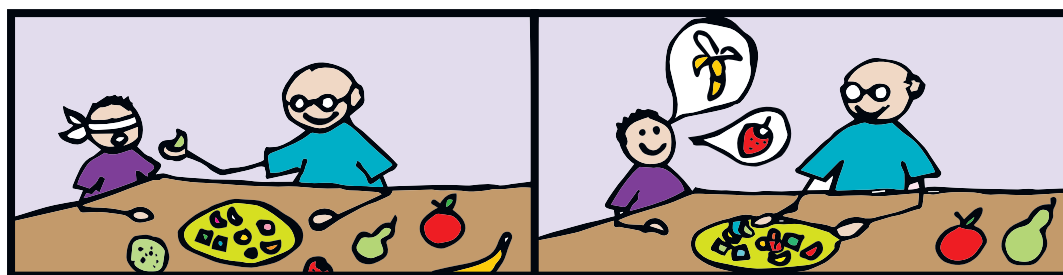
- Inger og Carlo hjælper med at lave mad: Helen Lyng Hansen (2016). Carlsen.
- Kaj og Andreas Kogebog: Katrine Klinken (2010). Carlsen DR.
- Værsgo og spis, hr. Struganoff af Kim Fupz Aakeson (2017). Carlsen.

8. Gæt en smag

Det skal du bruge: En tallerken, små stykker frugt, grønt eller andet mad og et tørklæde til at binde om øjnene. Hvis barnet ikke bryder sig om bind for øjnene, kan det lukke sine øjne, eller I kan bruge en serviet til at dække smagsprøverne.

Hvordan:

- Fordel små smagsprøver på en tallerken.
- Barnet får bind for øjnene, eller du dækker tallerkenen med en serviet.
- Barnet får en smagsprøve ad gangen og fortæller dig om konsistens og smag, sødt/surt, syrligt, hårdt, blødt osv.
- Man kan udbygge legen ved at tale om, hvad man kan bruge den gættede madvare til, hvad der smager på samme måde osv.

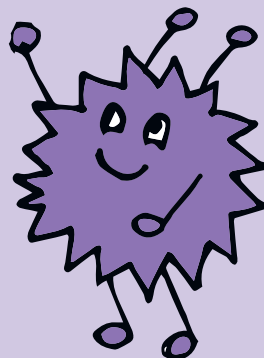
I kan også:

- Tage barnet med i køkkenet og lave mad sammen, mens I taler om ingredienser, duft, smag og farve.
- Finde kokebøger på biblioteket med børnevenlige opskrifter med mange billeder, så barnet kan se, hvordan man gør trin-for-trin.

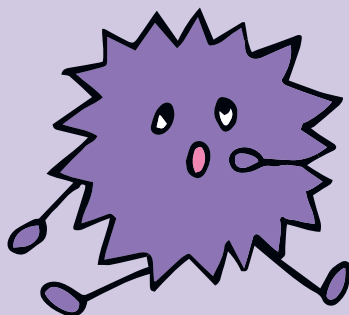

Træn hukommelsen

De fleste børn er glade for at lege huskelege. Det er sjovt at identificere en masse genstande i fællesskab, for derefter på skift at forsøge at huske dem alle sammen igen. Legen er god at gentage mange gange, og barnet bliver bedre til at huske, hvad det ser.

Huskelege hjælper barnet til at øge sin visuelle opmærksomhed og forbedre sine sproglige kompetencer. Barnet bliver mere bevidst om, hvad det ser og oplever i sin hverdag, og samtidig bliver det bedre til at sætte ord på sine oplevelser. Udvider I legen til, at barnet også skal koble ting sammen i par (fx pung og mønter), styrker det også udviklingen af barnets logiske sans.

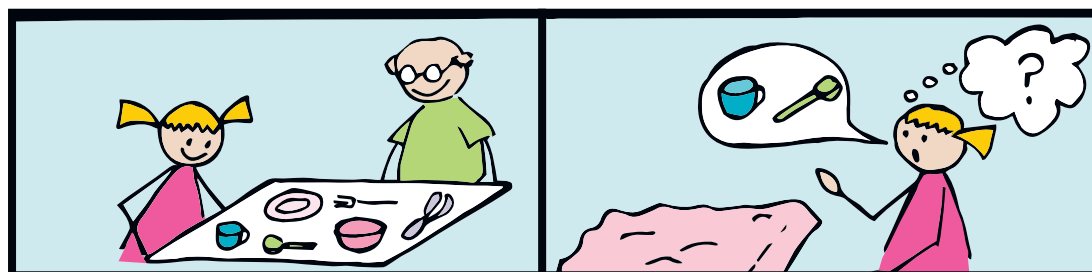

9. Huskeleg

Det skal du bruge: Ting fra hjemmet eller haven, fx legetøj, naturting og køkkenredskaber

Hvordan:

- Find forskellige ting fx en legoklods, briller og en legetøjsbil, og læg dem på en bakke.
- Tal med barnet om tingene en ad gangen.
- Dæk tingene til med et viskestykke.
- Nu skal barnet prøve at huske hvilke ting, der er på bakken.
- Byt roller. Lad barnet vælge nogle ting, som du skal prøve at huske.

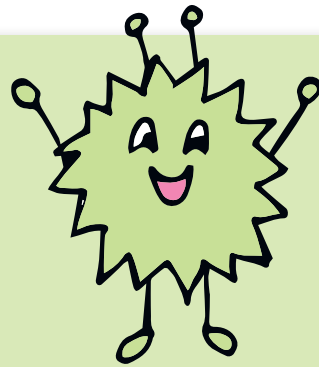

I kan også:

- Finde ting, der passer sammen parvis fx tandpasta/tandbørste, gaffel/ske, kop/underkop, sko/strømpe, pung/mønter, blyant/viskelæder osv. Nu skal barnet forsøge at koble tingene sammen.
- Finde pegebøger med billeder eller enkle ord som KO, BIL, HUS eller lignende. Læg en serviet eller et stykke papir over de ting, som er på siden, og se hvor meget barnet kan huske.

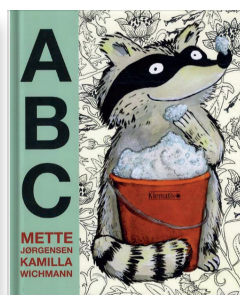
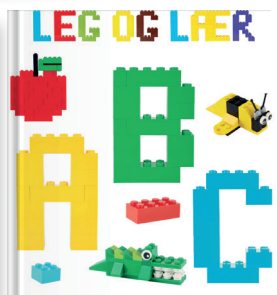
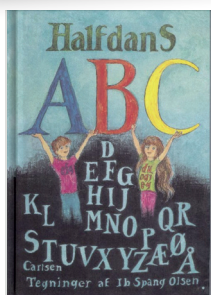
Leg med tal, bogstaver og symboler

Børn vokser op i en verden fuld af tekster, tegn, tal, symboler og billeder, som de med tiden lærer betydningen af. Når I færdes udenfor hjemmet, møder barnet reklameskilte ved busstoppesteder, togstationer og indkøbscentre. Det møder billeder og logoer i tv-reklamer, på legetøj, slik, tøj og spisesteder. Bare tænk på superhelte-kostumer med bogstaver på dragterne, vejskilte, LEGO, Fætter BR, McDonalds og S-togs-skilte. De er overalt i barnets omgivelser. Måske spørger barnet: "Hvad betyder det?" for at forstå, hvad der ligger bag de finurlige symboler. Med tiden lærer barnet at 'læse' de tegn og symboler, det møder i hverdagen. Det er en stor hjælp, den dag det selv skal lære at læse og skrive. Det hjælper barnet til at forstå, at der er sammenhæng mellem det talte og det skrevne ord. Du kan gøre meget for at øve barnet i at skelne de enkelte bogstaver og tal fra hinanden.

- Start med at øve bogstaverne. Skriv barnets navn. Snak om hvad bogstaverne hedder. Find ord der starter med barnets forbogstav. Peg på skilte, madvarer og logoer.
- Klip ud fra aviser eller reklamer og lav simple vendespil. Det kan være et billede af et hus, som kan parres med et ordkort, hvor ordet "hus" står skrevet. Eller I kan lave et vendespil med billeder af familien og deres navne.
- Tæl skridt, tæl trapper, tæl bamser. Tæl overalt, hvis dit barn synes, det er sjovt.

Bøger til inspiration:

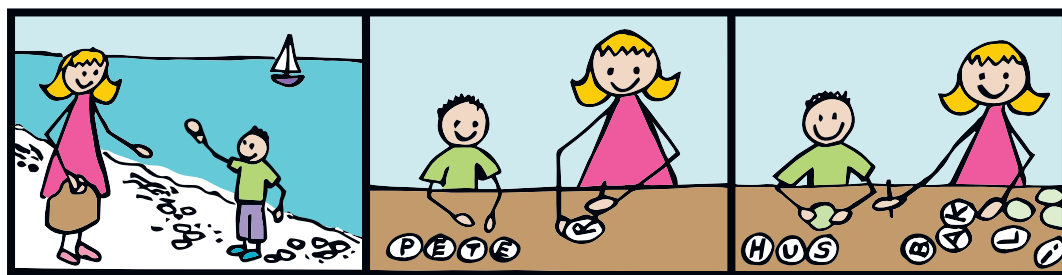
- Halfdan's ABC: Halfdan Rasmussen (1967). Carlsen.
- Leg og lær – abc. (2016). Alvilda.
- ABC: Mette Jørgensen (2013). Klematis.

10. Bogstaver på sten

Det skal du bruge: Lyse sten fra naturen og tusser

Hvordan:

- Gå ud i naturen og find nogle lyse sten sammen med barnet.
- Sæt jer sammen og skriv bogstaverne i barnets navn— et bogstav på hver sten.
- Tal sammen om bogstaverne og deres udseende. S ligner en slange, O en cirkel, og J en fiskekrog.
- Læg ekstra tryk på bogstavlyden: G for Gris, A for Abe, F for Far osv.
- I kan skrive alle bogstaver fra alfabetet eller øve andre små ord med stenene.

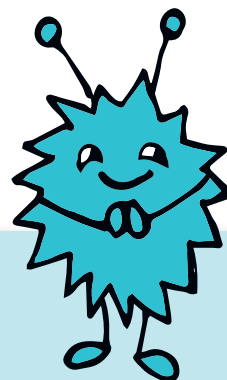

I kan også:

- Tegne små figurer, dyr, et hus, en skov eller noget andet genkendeligt for barnet. Så kan barnet lege med stenene og digte en historie.
- Samle mælkepropper og skrive et bogstav på hver prop. Det kan være sjovt at lege med noget fra dagligdagen, som barnet selv har været med til at samle over tid.

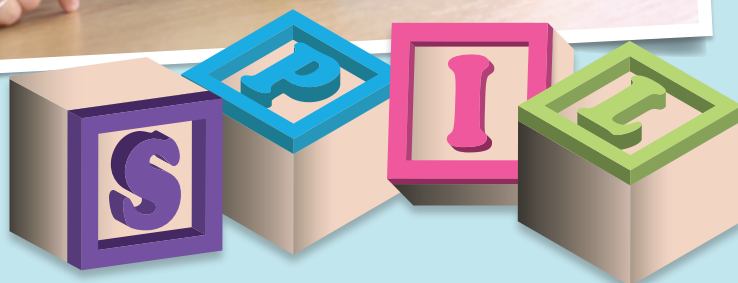

Mere inspiration:

Lær gennem spil

Mange børn elsker spil på tablets, Xbox, PlayStation og computer. Der er mange fordele ved at lade barnet bruge teknologien. Spil lærer barnet at løse problemer på egen hånd, og det giver barnet et ønske om at komme videre og blive bedre til trods for, at det kan være svært i begyndelsen. I spil ser barnet både tal, bogstaver og sætninger, der er knyttet til bestemte figurer, farver eller former, og det kan se sætninger, der danner en fortælling. Det er alt sammen noget, der styrker barnets genkendelse og forståelse af ord. Når barnet leger på egen hånd, vil du sikkert opleve, at barnet er inspireret af spillet i sine lege og i sit sprog. Spil bliver derfor mere end blot underholdning, men en aktivitet, hvor barnet både lærer og leger.

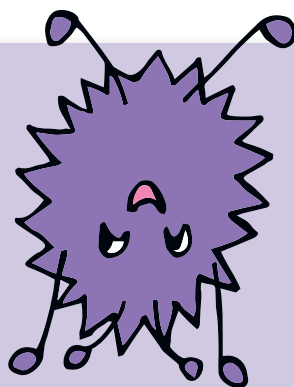
Lad barnet være med i hverdagens aktiviteter

De små hverdagssamtaler, du har med barnet, er måske det vigtigste, når det kommer til sprogindlæringen. Madlavning, støvsugning, oprydning, dække bord, på- og afklædning og busture er situationer, hvor du kan inddrage barnet og tale om det, I gør og oplever sammen. Du kan godt få en fornemmelse af, at du gentager dig selv, men barnet har brug for at høre de samme ord igen og igen, før det får en forståelse af, hvad ordene betyder, og selv begynder at bruge ordene i en samtale. Hverdagens rutiner er derfor oplagte at gøre til sproglige situationer. Samtidig får I nogle hyggelige, nærværende stunder sammen, hvor barnet føler sig som en vigtig del af familien, er deltagende og får medbestemmelse.

- Giv barnet små opgaver. Barnet kan hjælpe med at gøre rent, og imens kan I tale om forskellige begreber som at tørre af ovenpå, neden under og ved siden af.
- Lad barnet hjælpe med at dække bord. Sæt ord på de ting, der skal bruges, og det, som barnet skal gøre, fx: "Vil du tage gryden og stille den ind på spisebordet?" Beskriv tingene ved hjælp af størrelse, antal og former, fx: "Hvor mange af de store, runde tallerkener, skal vi bruge?"
- Giv dig tid til at være nysgerrig sammen med barnet. Hvordan virker støvsugeren, og hvad skal den bruges til?
- Tal med barnet, når tøjet skal af og på. I kan snakke om, hvad barnet skal have på i dag, er vejret koldt/varmt eller regner det? Tal om tøjet, mens barnet tager det på, fx: "Nu giver vi dig den røde vante på højre hånd".

Biblioteket – et hus fuld af ord!

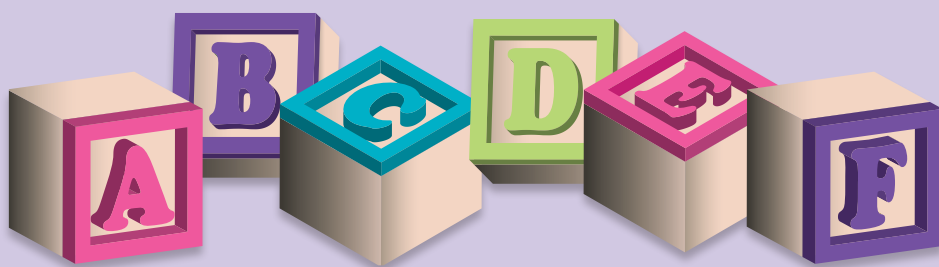
Biblioteket er en kæmpe skattekasse fyldt med skønne bøger for børn i alle aldre!

Tag barnet med på biblioteket og få børnebibliotekarerne til at komme med gode anbefalinger af børnebøger både med og uden tekst, som du kan læse sammen med barnet. Det er godt, hvis barnet selv finder de børnebøger, der fanger dets interesse. Det gør læseoplevelsen sjovere, når man selv har været med til at vælge nogle af bøgerne.

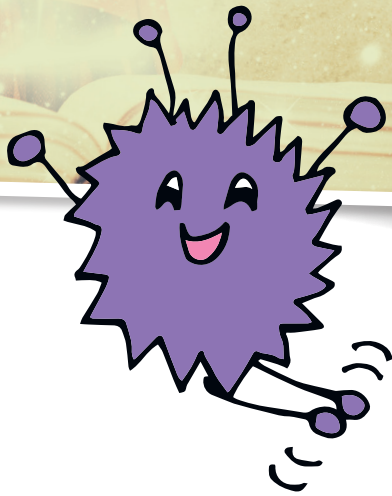
Bibliotekarerne har fingeren på pulsen i forhold til nye børnebøger og kan vejlede dig, når du er løbet tør for ideer og gerne vil finde en ny, god bog, du kan læse for og med barnet. Det kan give nyt liv til både din og barnets læselyst at få fingrene i en bog, I ikke har læst før, som rummer nye, spændende historier med flotte illustrationer, I kan gå på opdagelse i.

På biblioteket kan I låne billedbøger, højtlesningsbøger, fagbøger, bøger på andre sprog samt musik og konsolspil. I kan også låne lydbøger og film på cd eller online på www.ereolenGO.dk, www.filmstriben.dk og få inspiration til gode apps til børn. Tjek også dit biblioteks arrangementskalender, hvor der løbende er aktiviteter for børnefamilier – eller kom forbi til leg, hygge og sjov med familie, venner og børn. Det er gratis at melde sig ind, og alle kan blive lånere.

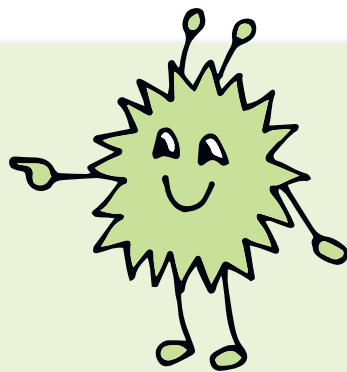
Velkommen på dit børnebibliotek!

A

Ordspilopper – hvor kommer det fra?

Forskning viser, at forældre efterspørger vejledning i at skabe gode læringsmiljøer i hjemmet. Det er et behov, vi som biblioteker gerne vil være med til at opfylde. Ordspilopperne er små hjælpere, der giver børn og voksne en hjælpende hånd med sproget. De er blevet født ud af projektet "Familiesprog – for de 3-5-årige". Her har Køge, Stevn og Gentofte Bibliotekerne i samarbejde med forældre, bedsteforældre og børn mellem 3 og 5 år afprøvet og udvalgt sproglege. Resultatet er et idékatalog med 10 sproglege, som vejleder og inspirerer til, hvordan man kan styrke børns sprog i hjemmet.

Gennem hele projektforløbet har bibliotekerne samarbejdet med familier og fagpersoner. Gennem interviews med familierne fik vi viden om, hvordan deres hverdag er derhjemme, hvordan de voksne hjælper børnene i gang med sproget, og hvor udfordringerne er. Det har affødt mange spændende snakke og ideer til måder at gribe sproglegene an på. Med udgangspunkt i dette har vi undervejs fået faglige input fra det tale-/høre pædagogiske område om 3-5-årige børns sprogtilegnelse. Musikpædagogikken har beriget feltet med musik og rytmik, og vi har rådført os med pædagoger, som har givet inspiration til, hvordan legene kan gøres både spændende og lærerige for børn.

Sammen med forældre, bedsteforældre og børn har vi haft nogle fantastiske sprogstimuleringsforløb. Familierne har løbende givet feedback og input til aktiviteterne, så de kan fungere optimalt i hjemmemiljøet. Det har været vigtigt for både os og de deltagende familier, at sproglegene appellerer til forskellige familier med forskellige behov, og at det er lege, hvor børnenes lyst er drivkraften – for det skal være sjovt at lære!

Ordspilopper skal derfor ses som en inspiration til familier, og vi håber meget, at I har lyst til selv at videreudvikle legene. Samtidig håber vi, at Ordspilopper kommer vidt omkring og vil blive brugt af andre biblioteker, dagtilbud samt andre, der arbejder med sprogstimulering af børn.

Idékataloget er udarbejdet af:

KøgeBibliotekerne

Stevns bibliotekerne

Gentofte Bibliotekerne

Med støtte fra Slots- og Kulturstyrelsens
Udviklingspulje til folkebiblioteker og
pædagogiske læringscentre.

Projektledere:

Mie Aksglæde Olsen, Anette Rusbjerg,
KøgeBibliotekerne

Layout/grafik:

Pia Latt

Tegninger af:

Lisbet Melin, KøgeBibliotekerne

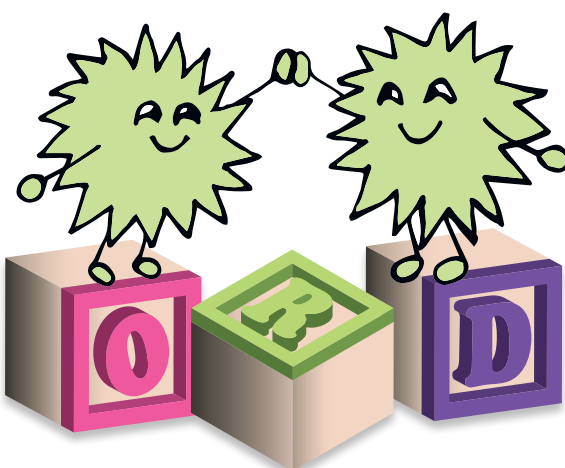
Tak til:

De deltagende familier i Køge, Stevns og Gentofte for at give os viden og inspiration i forhold til aktiviteterne.

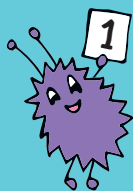
Børnehuset Firkløveret for jeres sparring i forhold til idékataloget.

Musikskolen på Stevns for jeres medvirken i musikalske sproglege.

Tale- og hørepædagoger fra Gentofte, Køge og Stevns for jeres gode, kyndige råd om børns sprog.

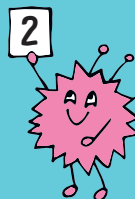

10 tips fra ordspilopperne

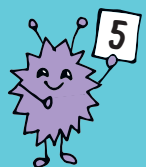
Sæt ord på det, I gør sammen. 'Ræk mig lige den røde trøje med de blå striber', 'Se, det blæser', 'Der er en kran på byggepladsen'.

Igen, Igen, Igen. Børn elsker gentagelser – og gentagelser giver barnet større forståelse for sprog og sprogbrug.

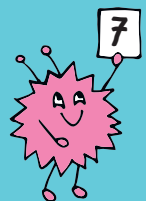
Stil åbne spørgsmål. Spørg med hv-ord, der ikke kun kan besvares med ja/nej, og sørg for at give barnet tid til at svare. 'Hvorfor er det sjovt at være på legepladsen', 'Hvor skal ambulancen mon hen', 'Hvad skulle den lille Rødhætte?'

Læs højt. Sæt jer tæt, fald til ro og vis barnet, at du også selv hygger dig, når I læser sammen. Tal om ord, billeder og handling.

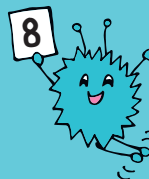
Find bogstaver overalt. Sæt ord på skriftsproget og vis, at der er sammenhæng mellem skrift og tale.

Brug sanserne. Smag, rør, lugt, føl, lyt. Børn oplever gennem sanser. Brug sanserne, når I leger med sproget, fx mens I laver mad og spiser, går en tur eller hører musik.

Syng sammen og leg med rim og remser. Børn elsker at synge og lave vrøvlerim og remser. På YouTube kan du finde tekster og fagter til mange sange, rim og remser. Du kan også selv finde på enkle rimord sammen med barnet 'Hvad rimer på 'snegl' (peg på dine negle)', 'Hvad rimer på 'klovn' (peg på ovnen).

Lad være med at rette. Hvis dit barn bruger et ord forkert, så lad være med at rette. I stedet kan du gentage det rigtigt, når du svarer.

Find på historier sammen. Start med at snakke om, hvem der er med, hvor det foregår, hvad der skal ske. Og fortæl så historien sammen.

Brug biblioteket. Lær dit barn at bruge biblioteket og få inspiration i de mange nye og gamle bøger. Børnebibliotekarerne står altid klar til at hjælpe dig og dit barn, når I har brug for en god bog, der passer til jeres behov.

